

nhiên và nhân tạo.

C. Các khí âm dương trong không gian sống là cường độ ánh sáng mạnh hay yếu, nhiệt độ nóng hay lạnh, độ ẩm nhiều hay ít.

D. Thời gian là giờ, ngày, tháng năm và khoảng cách nhiều năm.

II

MỐI QUAN HỆ GIỮA CÁC THÀNH PHẦN CỦA MÔI TRƯỜNG SỐNG

Như trên đã nêu, khí âm dương trong môi trường sống là cường độ ánh sáng, nhiệt độ và độ ẩm, đó chỉ mới là một số biểu hiện của khí âm dương trong môi trường mà con người nhận biết được bằng cảm giác thường, nhưng nó lại là nhân tố tác động vào sự sống nhiều nhất, mạnh nhất.

Mối quan hệ giữa khí âm dương với các vị trí không gian khác nhau như sau: tùy theo khoảng cách xa hay gần nhau mà trong cùng một lúc ở các nơi khác nhau đó có các mức độ sáng, tối, nóng, lạnh, ẩm, khô khác nhau nhiều hay ít, và khi khác nhau về vị trí nhất định sẽ có sự khác nhau về khí âm dương. Ở những vị trí rất gần nhau hoặc trong cùng một vị trí, nhưng nếu có cảnh quan tự nhiên khác nhau, hay cảnh quan do con người xếp đặt khác nhau, thì dù trong cùng một lúc, cũng sẽ có các mức độ sáng, tối, nóng, lạnh, ẩm, khô của khí khác nhau.

Đó là kể về mối quan hệ giữa vị trí, cảnh quan và khí âm dương

trong môi trường sống. Nhưng mối quan hệ bao trùm nhất, quyết định nhất làm cho khí âm dương trong môi trường sống thay đổi, không thể nào ngoài yếu tố thời gian.

Quả thật thế, ta hãy xem ở ngay cùng một vị trí không gian sống ấy, cùng một cảnh quan trong không gian ấy, nhưng khi thời gian thay đổi ta sẽ thấy những biểu hiện thay đổi khí âm dương rất rõ rệt. Ví như ban đêm ta thấy lạnh, giữa trưa ta thấy nóng ẩm, buổi sáng ta thấy mát dịu, buổi chiều ta thấy hanh khô. Và, lại như mùa đông khi trời giá buốt, mùa hè khi trời nóng nực, mùa xuân khi trời dịu mát, mùa thu khi trời hanh heo v.v...

Nếu có ai đó ngày nay còn hỏi rằng thời gian có sức mạnh làm thay đổi khí âm dương như thế là nhờ đâu? Chúng ta sẽ thưa ngay rằng từ thừa xa xưa, người phương Đông đã biết được thời gian chính là do sự dịch chuyển của không gian mà thành. Cách xem xét vạn vật biến đổi trong mối quan hệ với thời gian, không gian đó được gọi là "vũ trụ quan" phương Đông.

Đã có thời người ta cho rằng người phương Đông xưa theo thuyết "địa tâm", họ đã căn cứ vào những đồ hình ghi chép tinh tú vận chuyển quanh quả đất mà nói. Thật ra, những nhận định đó không hề ảnh hưởng gì đến kết quả do "vũ trụ quan" phương Đông tìm ra. Kết quả này đến mức làm chúng ta phải vô cùng ngạc nhiên, nó không chỉ là những nhận biết sự thay đổi ở vạn vật trong những giờ khác nhau, trong các ngày khác nhau, các tháng khác nhau, mà còn nhận ra sự thay đổi vạn vật phụ thuộc vào sự biến đổi vũ trụ ở những năm khác nhau, mà như ta đã biết, những biến đổi loại này là những hệ quả của sự vận động

từ các thiên thể ở trong và cả ngoài hệ mặt trời.

Không chỉ dừng ở mức ghi nhận các biến đổi của vạn vật theo từng chu kỳ thời gian mà thôi, người xưa còn tính ra được hệ quả do mối quan hệ giữa các mức độ trong một chu kỳ thời gian đem lại, cũng như hệ quả của các mối quan hệ giữa các chu kỳ thời gian khác nhau, do vậy, các quy luật thời gian đã trở thành đối tượng nghiên cứu của khoa học phục vụ đời sống con người và đã trở thành một bộ môn khoa học quan trọng vào bậc nhất trong các môn khoa học cổ phương Đông.

Ngày nay chúng ta đang làm mọi việc để tìm hiểu những tác động tốt và xấu tới điều kiện môi trường sống của con người và vạn vật, nếu ta bỏ đi một di sản khoa học cổ về môi trường vốn đã được tuyển chọn đến mức kinh điển thì quả là một điều hoàn toàn không nên.

III

CÁC ĐƠN VỊ THỜI GIAN ĐÃ ĐƯỢC DÙNG Ở PHƯƠNG ĐÔNG

Các đơn vị thời gian đã được dùng ở phương Đông gồm có:

A. Phân: phân là đơn vị nhỏ nhất trong hệ thống thời gian cổ. Phân có trị số bằng 1 phần 60 của một khắc^(*). Do là các phần lẻ quá nhỏ, lại không tìm được các giá trị tương ứng trong đời

(*) Đối chiếu "Âm dương lịch 2000 năm và niên biểu lịch sử" - ghi 100 phân "Khải đồng thuyết ước" ghi 60 phân.